
Magnety na české mozky?

Magnety na české mozky?

30.8.2010, rubrika: Report, strana: 42, autor: MARTIN RYCHLÍK

Ministerstvo školství chce spustit programy na podporu návratů vědců
VĚDA A VÝZKUM

Ti chytří odcházejí do ciziny – za lepším. A nejsou to jen mladí lékaři, kteří právě nyní zvažují protestní akce a hromadnou evakuaci do Německa či Skandinávie. Jde také o nadějně výzkumníky – část z nich už v zahraničí působí a české vědě by prospělo, pokud by se s nabytými zkušenostmi vrátili domů, do Česka. Podle informací týdeníku EURO se nová vláda chystá navázat na programy, které připravil tým exministrnyň školství Miroslavy Kopicové. Jeden z nich se příznačně nazývá Návrat a jeho cílem není nic jiného než finančně podpořit cestu úspěšných badatelů zpět na rodnou hroudu. Druhý má jméno ERC CZ a „znamená částečnou ochranu českých výzkumných pracovišť před takzvaným únikem mozků do zahraničí“, jak se píše v předkládací zprávě pro jednání bývalé vlády.

NA DEVĚT LET DOPŘEDU

Skutečnost, že nejde o zcela opuštěnou záležitost, potvrzuje i nový ministr. „Máme připraveny dva nové programy na podporu lidských zdrojů pro výzkum, experimentální vývoj a inovace. Program ERC CZ disponuje dvaceti miliony korun a je zaměřen na podporu projektů takzvaného hraničního výzkumu. Jde o projekty, jež uspěly v hodnocení odbornými panely Evropské rady pro výzkum, ale nebyly vybrány kvůli nedostatku peněz,“ sdělil týdeníku EURO ministr Josef Dobeš (VV). „Další program má poetický název Návrat a jeho smyslem má být vytvoření podmínek k návratu špičkových výzkumných pracovníků do ČR a dál stimulovat jejich zájem o kvalifikovanou práci v české výzkumné sféře. Celkem máme na tento účel vyčleněno čtyřicet milionů,“ uvedl šéf resortu.

Jak to bude fungovat? Z připravené dokumentace vyplývá, že program Návrat byl původně koncipován s výhledem až do roku 2019 a celkovou účelovou podporou 465 milionů korun. Předpokládaná první veřejná soutěž se měla uskutečnit už příští rok. Dvacet milionů se mělo postupně navyšovat až na roční příspěvek 75 milionů v poslední etapě. Na to, jak bude po vládních škrtech záměr skutečně vypadat a zda nebude nakonec od financí zcela odstříhnut, si musíme počkat. Podobně se to má i s ERC CZ, rovněž koncipovaným na devět let dopředu. Celková výše podpory měla obnášet 600 milionů s ročním navyšováním z dvaceti až na sto milionů v roce 2019.

CO VŠE HVĚZDÁM NABÍZET?

Nabídnout srovnatelné podmínky vědcům, kteří se bez problémů uplatňují na špičkových zahraničních pracovištích, není v ČR snadné. Zdaleka však nejde jen o cifru na výplatní pásce. „Dobře vím, že často jde spíše o mezinárodní pověst univerzity, o zajímavou práci, o dobré propojení vědeckých škol, profesorů a jejich žáků se světovými výzkumnými centry formou stáží a společných projektů... Důležitou roli v získávání světových vědců sehrává i kulturní a přírodní zázemí školy, vybavení laboratoří a knihoven či dopravní spojení,“ připomíná profesor Václav Bůžek, rektor Jihočeské univerzity. Jedním z těch, kteří by návraty hvězd uvítali, je šéf pražské VŠCHT. „Naši absolventi jsou velmi úspěšní v zahraničí a jejich návrat do ČR by prospěl nejen naší škole. Usilujeme o více lidí. Uvádím jen dva příklady z kategorie relativních mladíků. Jan Genzer, dnes profesor na North Carolina State University v USA, je předním světovým odborníkem v aplikaci polymeračních postupů při získávání biomateriálů s mimořádnými vlastnostmi. A Petr Váchal, působící u firmy Merck, je vedoucím pracovníkem v oblasti automatických syntéz a separačních procesů,“ řekl týdeníku EURO rektor Josef Koubek, dle něhož nemůžeme čekat, že by se takoví lidé vraceli z čirého entuziasmu nebo nalákání moderními přístroji.

POZOR, BLOKOVANÉ POSTY!

Spoustu mladých, kteří by se do české vědy i rádi zapojili, zase odradí příliš strnulé prostředí. Příkladem budiž třiatřicetiletý „postdoc“ z **Filozofické fakulty UK**, jenž má za sebou několik zahraničních stáží, čile publikuje v uznávaných magazínech, ale mezi stárnoucí neproduktivní sbor prostě nemá šanci proniknout. Nakonec své úsilí učít „na 253. nejlepší univerzitě světa“ vzdal a přijal místo na daleko lepší škole ve Velké Británii. Ze svého platu užívá celou rodinu a ještě může cestovat po světě. Proč by se měl vůbec vracet do Česka?

Profesor Ivo Vondrák z Vysoké školy báňské v Ostravě, jeden z nejprogresivnějších rektorů, kteří nyní vedou české univerzity, se domnívá, že je potřeba celé prostředí „okysličit“. „Česká věda potřebuje oživit svůj genetický kód nejen návratem českých vědců, ale i zapojením kvalitních vědeckých pracovníků přicházejících ze zahraničí – i mimo země Evropské unie. K tomu potřebujeme nejen finance, ale i kvalitní imigrační politiku pro takové talentované lidské zdroje. Z mé zkušenosti právě to druhé jmenované je mnohdy větším problémem než sama výše platu,“ uvedl Vondrák v anketě týdeníku EURO.

MILIARDA NA LIDSKÉ ZDROJE

O peníze jde ale vždy až v první řadě, jak praví klasik. K přilákání elitních vědců ze zahraničí by mohl napomoci i další z programů ministerstva. „Na podporu lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji jsme v rámci Operačního programu EU Vzdělávání pro konkurenceschopnost vyhlásili průběžnou výzvu až do roku 2011, alokováno bude 1,5 miliardy,“ říká ministr Dobeš. Peníze jsou určeny na vytváření špičkových výzkumných týmů, které by měly pracovat v rámci vznikajících center excelence typu CEITEC, ELI nebo Biocev. Podle informací týdeníku EURO se už nyní zájemci přihlásili o více než půlmiliardu korun.

„Musíme si přiznat, že kvalitní vědečtí pracovníci začínají v Česku ubývat. Mladí lidé raději odcházejí do zahraničí, kde jsou lépe finančně ohodnoceni. Může tedy klidně nastat situace, že zde budeme mít supermoderní vědecká centra vybavená nejnovější technikou, ale nikoho, kdo s ní bude umět pracovat. Dotace z EU by mohly k řešení této situace přispět,“ míní Jan Vítula (TOP 09), vrchní ředitel sekce operačních programů MŠMT. Řešení to pochopitelně nemůže být jediné: při lákání mozků se totiž musí mozek také používat.

Nabídnout vědcům atraktivní podmínky není v Česku snadné. Zdaleka nejde jen o cifru na výplatní pásce.